

GİRİŞ

Swap kelime anlamı olarak "değiş tokuş etmek, takas etmek, değiştirmek" gibi anlamlara gelmektedir. Swap; "İki tarafın belirli bir zaman dilimi içinde bir varlık ya da yükümlülüğe bağlı olan farklı faiz ödemelerini veya döviz cinsini karşılıklı olarak değiştirdikleri bir takas sözleşmesidir" diye tanımlanabilmektedir. Finansal anlamda "Para Takası Anlaşmaları" olarak analiz edilen bu yöntem, döviz kurlarının dünya ve ülke siyasetlerine bağlı olarak inişli çıkışlı bir seyir izlemesinden dolayı tercih edilmektedir. Para Swap'ı, Faiz Swap'ı, Emtia Swap'ı, Hisse Senedi Swap'ı olarak tasnif edilebilecek bu yöntem, son zamanlarda büyük ekonomiler tarafından sıkça tercih edilmektedir.

1. Para Swapı İşlemleri

Para Swapı, tarafların önceden anlaştıkları oran ve koşullarda belirli miktardaki para birimlerini (döviz/döviz, döviz/TL) değiştirmek suretiyle gerçekleştirdikleri işlemlerdir. Bir para swapı iki taraf arasında, belirlenen tutarda bir paranın başka bir para ile değiştirilmesi ve belirli bir süre sonunda değiştirilen ana paraların geri verilmesini içeren bir anlaşma olarak tanımlanabilir. Para Swapı gelecekteki yükümlülüğü (fon akışını) farklı özelliğe sahip bir başka yükümlülüğe dönüştürmeye yarayan bir tekniktir. Para Swapı'nda bir para biriminin bir başka para birimine karşı aynı zamanda hem alınıp hem de satılması söz konusudur. Para Swapı'nda kur riski yoktur. Sadece faiz riski ve "counterparty" (karşı ülke) riski vardır.

İlk modern para swapı 1982 yılında Dünya Bankası ve IBM arasında gerçekleştirilmiş ve sabit faizli Alman Markı ve İsviçre Frankı borçlarının Dünya Bankası'ndan sağlanan US Dolar borcu ile swap edilmesini içermiştir.

1.1. Para Swapı'nda Amaç

Para Swapı'nda temel amaç; **borçlanma maliyetinin düşürülmesi ve kur riskine girmeden ihtiyaç duyulan para birimini (Nakit Akışı) sağlamaktır.** Para Swapı işleminde para transferini gerektirecek 3 durum söz konusudur:

- Farklı paralara ihtiyacı olan taraflar anapara transferini gerçekleştirirler,
- İkinci aşamada her iki taraf birbirlerine, diğerinin elindeki para biriminin fonlama maliyeti olan faiz ödemesini yapar,
- Son aşamada kontratın vadesinin geldiği dönemdir ve fonlar tekrar eski sahiplerine ulaştırılmak üzere transfer edilir.

1.2. Para Swap'ının Kullanım Alanları

Para Swapı genel anlamda şu dört noktada tercih edilmektedir.

- Aktif getiri oranlarını yükseltmekte,
- Kaynak kullanım maliyetlerini düşürmekte,
- Risk yönetiminde,
- Arbitraj ve alım-satımında kullanılmaktadır.

1.3. Swap İşlemlerine Taraf Olan Kuruluşlar

Swap işlemlerinde bulunan iktisadi ve siyasi kurum/kuruluşlar şunlardır:

- Uluslararası kurumlar
- Merkez bankaları
- Çokuluslu şirketler
- Yerel yönetimler
- Uluslararası fonlar
- İhracatçı - İthalatçı kuruluşlar
- Bankalar

1.4. Swap İşleminin Avantajları

- Kredi arbitrajı sayesinde işletmeler, fonlama maliyetlerini azaltabilir.
- İşletmelerde etkin aktif ve pasif yönetimi sağlar.
- Farklı piyasalara erişim imkânı sağlar.
- Yeni kredi kullanma maliyetinin altında bir maliyetle yeni kaynaklara ulaşım imkânı sağlar.
- Farklı vadelerle sözleşme imkânı sağlar.
- Ticari sırları korumaya imkân verir.
- Üstlenilmiş olan riskleri azaltıcı veya ortadan kaldırıcı etki yaratır.

1.5. 1.5 Swap işleminin dezavantajları nelerdir?

- Kredi, faiz ve kur riski tamamen ortadan kalkmamaktadır.
- Resmi ve organize bir piyasası bulunmamaktadır.
- Sözleşmelerin belirli bir standardı bulunmamaktadır.

2. Para Swapı Örnekleri

Son olarak Çin ile Avrupa Birliği Merkez Bankası'nın yaptığı Para Takası anlaşmaları ülkelerin ihracat ve ithalatı için sabit kur sunması, güvenli kar maksimizasyonu sağlaması modern ekonomiler için hatta gelişmekte olan ülkeler için de en pragmatik tercihlerden biridir. Para Takasını en çok kullanan ülke Çin Halk Cumhuriyeti'dir. Çin'in 17 ülkeyle Swap anlaşması bulunmaktadır.

2.1. Türkiye Merkez Bankası ve Pakistan Merkez Bankası Para Takası Anlaşması

Türkiye Cumhurbaşkanı Abdullah Gül ve Pakistan Devlet Başkanı Asif Ali Zardari'nin huzurlarında Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) ve Pakistan Merkez Bankası (SBP) arasında, 1 Kasım 2011 tarihinde İstanbul'da düzenlenen bir törenle TCMB Başkanı Erdem Başçı ve SBP Başkanı Yaseen Anwar tarafından ikili bir Para Takas (Swap) Anlaşması (PTA) imzalanmıştır. Söz konusu ikili PTA 1 milyar ABD dolarına eşdeğer yerel para birimleri tutarında olup, Türk lirası ve Pakistan rupisi üzerinden imzalanmıştır. Anlaşmanın süresi 3 yıldır. **PTA'nın temel hedefi, iki ülkenin yerel para birimleri üzerinden gerçekleştirilen ticareti kolaylaştırmaktır.**

2.2. AMB ile Çin Merkez Bankası Arasında İmzalanan Para Takası Anlaşması

Avrupa Merkez Bankası ile Çin Merkez Bankası ile karşılıklı swap imkanı oluşturulması için Ekim 2013'te imzalanan anlaşmada üç yıl süreli olmak üzere maksimum 350 milyar Yuan ve 45 milyar Euro olması kararlaştırılmıştır. Böylece AB ülkeleri Çin'den aldığı ürün ve hizmetler için Çin Yuan'ı, Çin'de AB ülkelerine ticaret ağında Euro verecektir.

2.3. Çin ve Brezilya Arasında İmzalanan Para Takası Anlaşması

İki ülke gelecekte oluşacak krizlere önlem amacıyla döviz yardımlaşması için Mart 2013'te para takası anlaşması imzalamıştır. Güney Afrika'da BRICS ülkeleri görüşmeleri sırasında imzalanan anlaşma, **Çin ve Brezilya'nın olası bir krizde 30 milyar dolar değerinde döviz değiş tokuşuna** imkan sağlamaktadır. Bu 30 milyar dolar; 190 milyar Yuan ya da 60 milyar Real'i ifade etmektedir. İki ülke yetkilileri yaptıkları açıklamalarda, **çift taraflı ticaretin küresel finansal durumlardan etkilenmeden düzgün bir şekilde işlenmesini sağlamak** olduğunu belirtmişlerdir.

Brezilya Ekonomi Bakanı Guido Mantega, küresel piyasalarda herhangi bir şok yaşanması halinde uluslararası en büyük ortakları Çin'den kredi sahibi olmaları sebebiyle ticaretin sekteye uğramayacağını söylemiştir. Çin dünyanın ikinci büyük ekonomisi olarak Brezilya'nın da en büyük ticaret ortağı olarak görülmektedir.

2.4. Çin Merkez Bankası ile Türkiye Merkez Bankası Para Takası Anlaşması

Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası ile Çin Merkez Bankası arasında Şubat 2012'de imzalanan 3 milyar liralık takas anlaşması, Merkez Bankası tarafından şu şekilde duyurulmuştur: "Söz konusu ikili Para Takas Anlaşması (PTA) 3 milyar Türk lirası (10 milyar Çin yuani) tutarında olup, Türk lirası ve Çin yuani üzerinden imzalanmıştır. Anlaşmanın süresi 3 yıldır. PTA'nın temel hedefi, **iki ülkenin yerel para birimleri üzerinden gerçekleştirilen ticareti kolaylaştırmaktır**. Böylelikle Çin üreticilerinin kur farkına ve ekonomik konjonktüre bağlı kalmaksızın rahatça ticaret yapabilmesine ortam sağlamıştır.

3. Planlanan Para Takası Anlaşmaları

İmzalanmış Para Takası anlaşmalarının yanında bir de imzalanması planlanan para takası anlaşmaları vardır. Bu anlaşmalar sürecinde ülkeler piyasa yoklaması ve potansiyel para takası anlaşması yapılabilecek ülkeleri araştırmaktadırlar.

3.1. Türkiye ile İran Arasında İmzalanması Planlanan Para Takası Anlaşması

Batılı ülkeler ile İran'ın nükleer müzakerelerde anlaşma sağlaması, Merkez Bankası'yla her iki ülkenin de istediği para takasının önündeki engelleri kaldırmıştır. Bu anlaşmayla Hindistan, İran'a petrol ödemeleri Halkbank üzerinden yapmayı düşünürken, Abdi İbrahim ilaç üretimine hazırlanmaktadır. Son siyasi krizin bu yaklaşımları sekteye uğratma ihtimali bulunmakla birlikte ekonomik görünümde aşırı bir negatif gelişme olmazsa yakın zamanda imzalar atılabilecektir.

3.2. Rusya ile İmzalanması Planlanan Para Takası Anlaşması

Rusya ile 'dövizde swap anlaşması' yapalım istedik" diye açıklama yapan Erdoğan, iki ülkenin merkez bankası yetkililerinin konuyu görüşmek üzere bir araya geleceğini söylemiştir.. Böylece bazı uluslararası para birimlerindeki baskılar TL'ye ciddi biçimde zarar verdiğini söyleyen yetkililer, şu an değişik ülkelerle bunların yapıldığını ve Rusya gibi büyük bir ekonomiyle para takası anlaşması yaparak ticareti daha da artıracaklarını söylemiştir. Gaz ve Petrol alınan Rusya'yla böyle bir anlaşmanın yapılması dünyadaki piyasaların dalgalanmasından etkilenmeden alış verişi yapılmasını sağlayacaktır.

SONUÇ

Para Takası anlaşmaları son yıllarda gittikçe artmaktadır. FED'in tahvil alımını azaltmasının tüm dünya borsalarını etkilemesi, ülkeler için alternatif çözümleri mecbur kılmaktadır. Bu bağlamda, ihracat ve ithalat konusunda problem yaşayan yani cari açığı yüksek seviyelerde olan veya cari kapasiteyi muhafaza etmek isteyen ülkeler için para takası anlaşmaları en önemli çözüm yoludur. Örneğin bir ülke, Çin'den 100 ton kumaş aldığı zaman, onlara Çin Yuan'ı vererek Çin'i kendi para biriminden beslemiş olmaktadır. Çünkü her döviz ülkeler için aynı öneme sahip değildir. Aynı şekilde diğer ülke de, Çin'e herhangi bir mal sattığı zaman (Örneğin Türkiye) Çin'den Türk lirası olarak kayba uğramadan ticareti gerçekleştirmiş olmaktadır.